

POTICANJE RAZVOJA SIGURNE PRIVRŽENOSTI KOD DJECE S TUR-OM U DV MONTESSORI DJEČJA KUĆA

Ligija Krolo, pedagoginja i defektologinja
Split, svibanj 2015

Privrženost

- Privrženost je snažna emocionalna povezanost s objektom privrženosti, a svrha joj je održavanje blizine sa objektom privrženosti, osobito u stresnim uvjetima (Bartholomew i Horowitz, 1991).
- Osnovni model sigurne privrženosti je odnos majke i djeteta koja se razvija preko dodira, tjelesnog kontakta majke i djeteta i njene brige o djetetovim osnovnim potrebama

Razvoj privrženosti

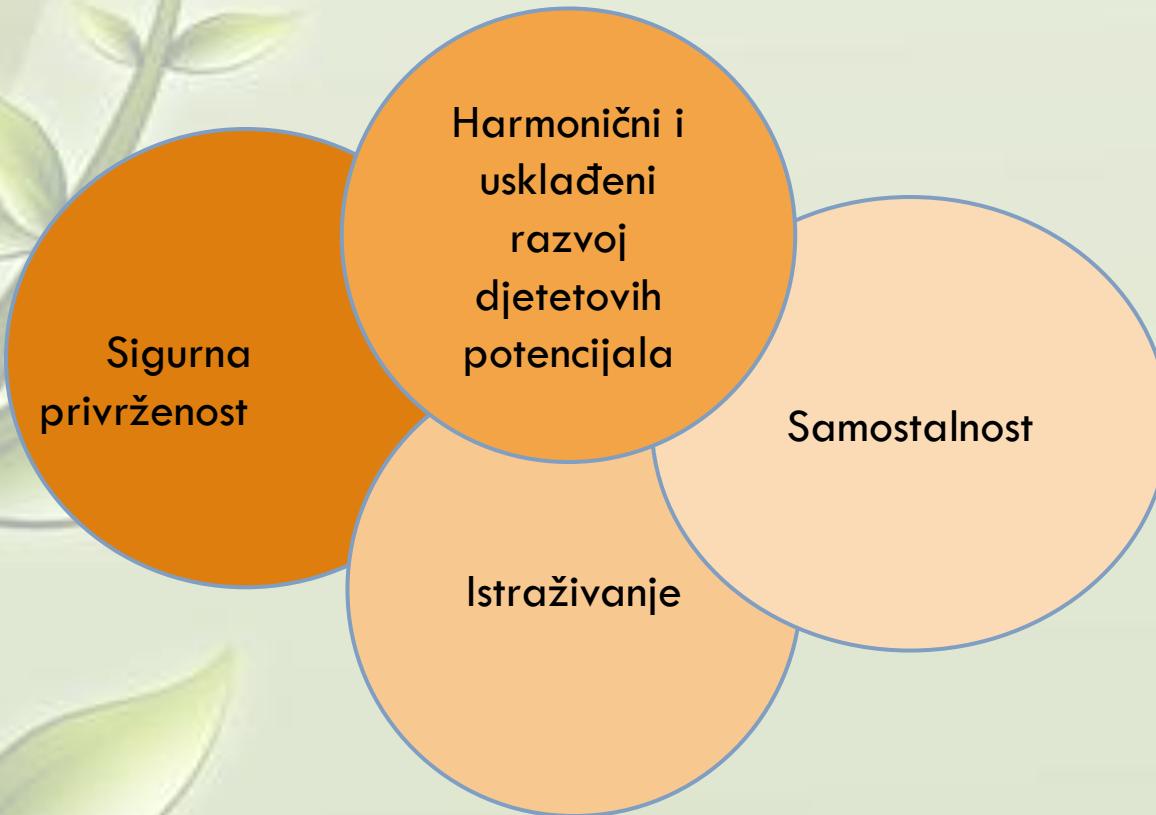
Osnove ili bazu razvoja privrženosti čini:

- kvaliteta brige i njege majke u odnosu na dijete do njegove druge godine
- sposobnosti/potencijali djeteta za stvaranjem unutarnjih radnih modela svojih iskustava s majkom, (ili prvim roditeljem)
- ovi radni modeli utječu na interpersonalne odnose tijekom cijelog života, ali i na izgradnju identiteta djeteta tj. odrasle osobe

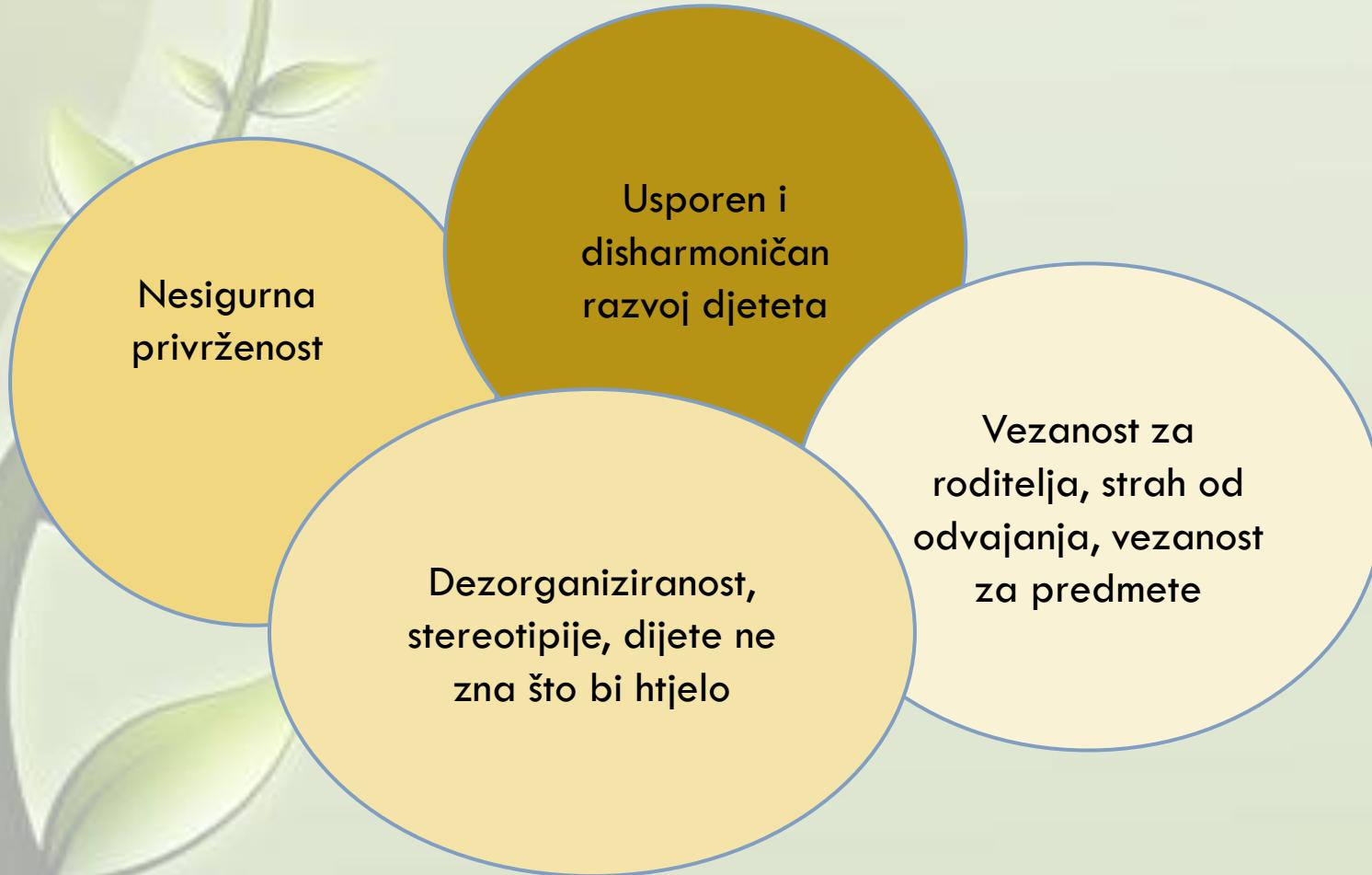
Elementi sigurne privrženosti

- Pozitivna socijalizacija
- Izražavanje emocija –gestama ili riječima
- Neugrožavanje drugih
- Sudjelovanje u svim aktivnostima u vrtiću
- Spremnost za pomaganje drugih
- Ne postoji agresivnost, ne postoji destruktivnost
- Slušaju savjete
- Želja za istraživanjem- igra – simbolička igra

Elementi sigurne privrženosti

Elementi nesigurne privrženosti

Anksiozno-izbjegavajuća privrženost

djeca u stresnim situacijama plaču, boje se stranca ...

- Ona ne traže kontakt s majkom kada su nesigurni ili u procesima istraživanja. Istraživanja su pokazala da je često majka neosjetljiva i ne reagira na potrebe djeteta jer i ona sama je nesigurna, anksiozna; ona ne reagira na potrebe djeteta, posebno ne na njegove emocionalne potrebe (Ainsworth, 1979).

Ambivalentno - opiruća privrženost

- Djeca pokazuju malo ili nimalo opreznosti pred strancima i postaju uznemireni tek kad ostanu sami,
- u slučaju stresnih situacija oni ne traže utjehu kod roditelja, puno teže ih je utješiti..

Dezorganizacijsko-kontrolirajuća privrženost

- Djeca u stresnim situacijama reagiraju stereotipijama, plakanjem - djeluju potpuno neorganizirano.

Kako se gradi model privrženosti

- Kako se majka treba ponašati: ona treba promatrati dječje ponašanje, interpretirati ga, te odgovarati na potrebe djeteta
- Majka **usklađuje** svoje reakcije prema djetetovom ponašanju preko fizičkog kontakta, preko poticanja razvoja motorike kod djeteta, razvoja jezika i hranjenja
- Tako zbrinuto dijete može se odvajati od majke i početi istraživati svijet (postajati samostalan)
- dijete ponavlja radnje koje je vidjelo kod **majke**, i samo ih obrađuje, pohranjuje, gradi predodžbe, koncepte
- **dijete gradi unutrašnji model –intrapsihičko reguliranje raste s dobi djeteta**
- Dijete gradi ili razvija sigurnu privrženost što znači da se može udaljiti od majke, da istražuje okolinu
- Ti samostalni procesi istraživanja su kod dovoljno dobre majke pozitivno dočekani, nagrađivani i potiču se dalje

Uzroci teškoća u razvoju

- Usporen razvoj ili izgradnja utiskivanja modela majke
- Usporen razvoj zrcalnih neurona
- Usporen razvoj procesa usklađivanja- ne reagiraju na majku i njen pozitivno ponašanje
- Majka i odgojitelji ne uočavaju kritička razdoblja za pojedine potencijale djeteta jer oni se daleko sprije razvijaju nego kod djece tipičnog razvoja
- Usporen psihomotorni razvoj

Posljedice osobine djeteta s TUR-om

Dolazi do usporenog razvoja tj. izgradnje

- a) mentalnih struktura tj. **unutrašnjih radnih modela** ili reprezentacije sebe, drugih i bliskih odnosa,
- b) i **kapaciteta za mentalizaciju.**

U oba slučaja radi se o unutrašnjim strukturama/funkcijama koje su odgovorne za:

- **kontinuitet obrazaca vezanosti tokom života**
- za povezanost obrazaca vezanosti sa različitim aspektima **socioemocionalne i interpersonalne kompetentnosti i mentalnog zdravlja.**

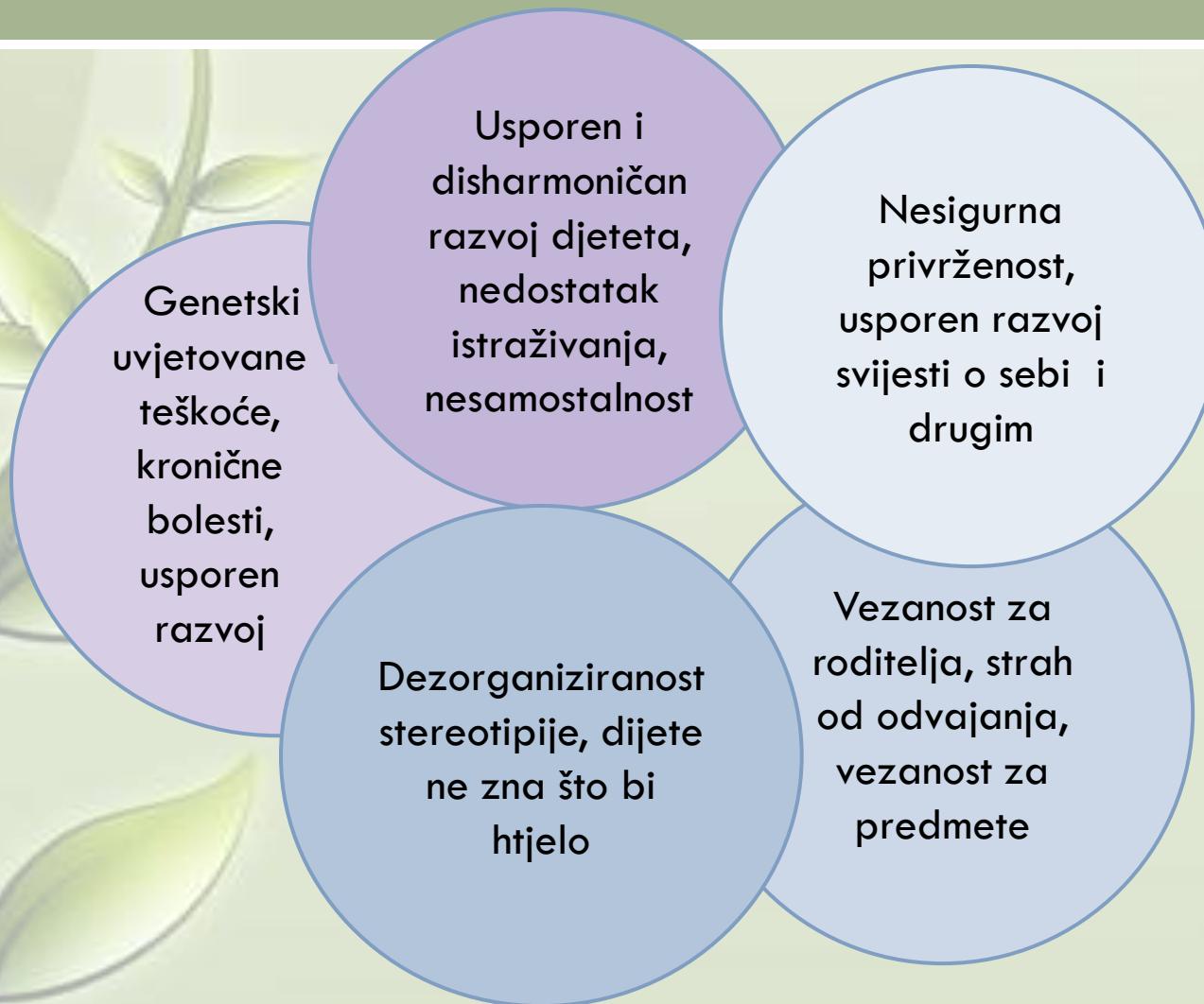
Tipični oblici ponašanja djeteta s TUR-om

- Usporena socijalizacija – izbjegavaju strance, ne reagiraju na roditelje,
- Ne izražavaju emocije – samo ljutnju
- Razdražljivi su
- Usporen razvoj združene pažnje
- Usporen razvoj jezika – disfazija – afazija
- Plaću kad majka ode
- Ne reagiraju uopće na odlazak majke

Dijete s TUR-om i dijete s nesigurnom privrženosti

- Ako usporedimo ponašanje djece s TUR-om i ponašanje djece s nesigurnom privrženosti vidimo paralele u ponašanju
- I jedna i druga skupina imaju problema u reakcijama, ponašaju se ambivalentno, anksiozno u različitim situacijama; što je veća teškoća i neorganiziranost to dovodi do češćih stereotipija
- Ne postoji potreba za istraživanjem ili samostalnosti kod ove djece
- Ova djeca daleko više plaču kada dođu ispred stranca i jako su uporna kada nešto žele, plaču

Dijete s TUR-om i nesigurnom privrženosti

Razvoj privrženosti između majke i djeteta s TUR-om

- Majka ne može poticati kod djeteta s TUR-om razvoj sigurne privrženost jer dijete ne reagira na njen ponašanje zbog svojih teškoća
- Teškoće kod djeteta također ne potiču nego usporavaju istraživanje i samostalnost što kod majke može izazvati i dezorganizirano ponašanje, prepuštanje tuzi ili prebacivanje brige za dijete na druge
- Ne dolazi do procesa usklađivanja (D. Stern)
- Majka ne interpretira djetetove pokušaje za komunikacijom ili dijete ne reagira na majčinu interpretaciju njegovog ponašanja što uvjetuje krivu sliku djeteta

- Majka djeteta s TUR-om često nije prošla kroz razrješenje svoje boli
- Ona još uvijek pati za željenim djetetom, imaginarnim djetetom
- Nije realna u odnosu na dijete
- Ponaša se anksiozno, ambivalentno ili dezorganizirajući kad je u pitanju odnos s djetetom

Na koji način graditi sigurnu privrženost kod djece s TUR-om tj. kako poticati istraživanje i samostalnost

- Osvijestiti problem privrženosti s obzirom da često djeca ne dolaze prije treće godine u vrtić kada je već prošla faza razvoja privrženosti
- Dijete je usvojilo često negativne oblike ponašanja, što znači da su njihovi usvojeni modeli privrženosti tipovi na koje se može teško utjecati
- Paralelno treba raditi i tražiti aktivnosti koje potiče cjelokupan razvoj djeteta

Osnove pedagoškog rada u cilju poticanja razvoja sigurne privrženosti kod djece s TUR-om u DV Montessori dječja kuća

Čimbenici pedagoškog rada

1. odgojitelj/stručni suradnik u skupini
2. djeca tipičnog razvoja u skupini
3. pripremljena okolina:
 - Montessori didaktički materijal
 - Aktivnosti iz svakodnevnog života

Mjesto odgojitelja u priči o privrženosti

- Pitanje privrženosti je uvijek aktualno za vrijeme adaptacije
- Na koji način odgojitelj može utjecati na oblik privrženosti
- Može poticati sigurnu privrženost na taj način da potiče dijete na istraživanje, da prati njegov razvoj
- Problem nastaje kod djece koja pokazuju jedan od oblika nesigurne privrženosti

Uvjeti u kojima odgojitelj može poticati razvoj sigurne privrženost

- Pripremljena sredina
- Dobro usvojene i praktično automatizirane vježbe s Montessori didaktičkim materijalom
- Svijest o važnosti praktičnih aktivnosti za razvoj djeteta
- Razvijene navike, vještine boravka i rada u prirodi, u zatvorenim prostorima, zainteresiranost za program vezan za zdravu hranu, dobro poznavanje ritma, plesa, glazbe
- Dva odgojitelja čitavo vrijeme
- Kod djece s izrazitim teškoćama mora biti prisutan i asistent koji radi s djetetom po uputama odgojitelja u izvođenju ovih praktičnih aktivnosti
- Asistent mora poticati aktivnosti u prisustvu s drugom djecom.
- Ostaje dilema da li odgojitelj može poticati promjene u odnosu na oblik privrženost, te od djeteta s nesigurnom privrženosti razvijati sigurnu privrženost i istovremeno poticati razvoj samostalnosti –tj. istraživanja kod djeteta

Dovoljno dobra odgojiteljica ili stručni/a suradnik/ca u Montessori vrtiću

- ona pozna okolinu, priprema materijal, uvodi dijete u aktivnosti – treba imati jasnu situaciju da dijete treba brigu, vođenje
- Ima jasnu sliku djeteta, polazi od potreba i potencijala djeteta
- važan temelj njenog rada je individualna lekcija preko koje ona dijete priprema za istraživanje – individualna lekcija je rad jedan na jedan – dijete se osjeća sigurno
- Ona je vezana za konkretni didaktički materijal koji se nalazi u sobi preko koje dijete upoznaje osnove svijeta- što mu poslije postaje alat, abeceda za istraživanje

Kako postati dovoljno dobar odgojitelj

- Odgojiteljica ima sliku željene skupine i djece -
- **Slika željnog djeteta kod odgojiteljice djeteta tj. skupine**
 - dijete/djeca govori/e 100 jezika,
 - dijete je stvoritelj samog sebe,
 - dijete je otac budućnosti (M. Montessori),
 - sva djeca imaju združenu pažnju,
 - pomažu jedni drugima,
- **Slika željenih roditelja,**
 - Roditelji su puni razumijevanja za situaciju u vrtiću
 - Oni su svjesni sposobnosti djeteta, ne dolazi do sukoba

Procesi prihvaćanja djeteta s TUR-om u skupini

- I odgojiteljica/stručna suradnica trebaju prolaziti kroz razrješenje – dijete s TUR-om je nepoznanica kao i roditelju djeteta
- Na studiju se potiče razvoj djeteta – naglašavaju se njegovi potencijali i samo- izgrađivanje,
- Samo- konstruiranje svojih mentalnih sposobnosti
- Djetetu ne treba učitelj nego partner iako se zna da će do 30% djece imati problema jer 30 % djece ne razvija sigurnu privrženost
- Vrlo malo se radi individualno s djecom – posebno kod odgojiteljica taj vid rada je zanemaren

Individualna lekcija – potiče međusobni odnos djeteta i odgojitelja - osnova poticanja sigurne privrženosti

- Individualna lekcija polazi uvijek od djetetovog postojećeg znanja i sposobnosti
- I u sebi nosi rezultat koji je neovisan od procjene odgojitelja
- Rečenice kao što su: *On to ne želi, On to neće, On ne može* – treba pretvoriti u: *On to može uz moju pomoć*

Montessori didaktički materijal kao faktor razvoja sigurne privrženosti

- Montessori didaktički materijal zbog svojih osobina poziva dijete da s njim radi
- Odgojitelj ga vodi od jedne do druge aktivnosti i dijete mu se može vraćati
- Struktura prostora je unaprijed određena što olakšava istraživanja i stvaranje rituala
- Montessori materijal omogućava da se vraćamo na djetetu poznate aktivnosti, te da se potiče finiji razvoj motorike, vizualnog opažanja i mišićnog pamćenja i na kraju internalizaciju predodžbi, doživljaja, podražaja
- Vježbama iz praktičnog života je upravo to zadaća – cilj
 - Odgojitelj radi ove vježbe s djetetom u prisustvu asistenta, druga djeca mogu sudjelovati kao promatrači s odgojiteljem u skupini s drugom djecom
 - Asistent nakon prezentacije to može vježbati/ponavljati s djetetom

Djeca tipičnog razvoja kao faktor poticanja razvoja/privrženosti kod djece s TUR-om

- Djeca tipičnog razvoja su u većem postotku sigurno privržena, što znači da su otvorena prema istraživanju svoje okoline, da se ne boje, teže spontanošću i samostalnosti
- Ne pokazuju strah kada ostanu u vrtiću i ne traže stalno društvo odgojiteljice
- Ona su rado s drugom djecom i nemaju odbojan stav prema djece s TUR-om.

Aktivnosti iz svakodnevnog života povezuju izolirane vježbe iz samostalnosti

- One povezuju djecu s Tur-om i djecu tipičnog razvoja u njihovom izvođenju
- Gube se granice između djece, nema - *Ja mogu bolje od tebe*, npr. sudjelovanjem u zajedničkom pečenju kruha (iako se ta aktivnost događa tako da asistent stoji uz dijete) gube se granice i uspoređivanje među djecom.. A razvijaju se osjetila opipa, njuha, okusa, pa čak i sluha.
- One ne samo da potiču motoriku nego sa svojim korisnim rezultatom nose pozitivno potkrepljenje i pružaju sigurnost djetetu
- Uspostavlja se red, struktura, nastaje nova struktura svima prepoznatljiva
- Rezultat je vidljiv
- Roditelj dobiva sliku o sposobnostima svog djeteta kao i savjet za rad kod kuće

Aktivnosti iz svakodnevnog života kao faktor poticanja razvoja privrženosti kod djece s TUR-om

- Održavanje osobne higijene
- Pripremanje hrane – posebno kruha npr. umjesto rada s glinamolom ili plastelinom
- Pospremanje – održavanje reda, uspostavljanje struktura, prepoznavanje predmeta, stjecanje pojma o procesu kao o stanju
- Vrtlarenje - djelovanje prirode i njenih spontanih promjena na razvoj djeteta
- Ples/ Ritmičke vježbe – međusobno djelovanje motorike i glazbe,
- Pjevanje
- Duhovnost – rituali – pojačano upoznavanje s kulturom u kojoj je dijete rođeno,
- Dijete s TUR-om nema simboličku igru, ali ono je u stanju pamtiti redoslijed pojedinih aktivnosti i u njima sudjelovati, npr. sjedi u krugu , čeka red
- Kroz aktivnosti iz svakodnevnog života povezuju se kuća i vrtić
- **Sve ove aktivnosti počinju od senzomotorike - Pokreta, razvoja svih osjetila te vode jačanju mišićnog pamćenja i jačanju kognitivnih sposobnosti**

Na temu dovoljno dobre majke ili dovoljno dobrog odgojitelja/ice iz perspektive M. Montessori

- „Ponekad se zna kazati da prijašnje generacije nisu imali znanje o odgoju, o čovjeku, a ipak su odgajali zdrava i jaka bića; ali moramo imati na umu da mi živimo u jednoj izrazito umjetnoj civilizaciji u kojoj su prirodni nagoni s kojima nas je Priroda opremila nestali ili više ne djeluju. Majka koja živi negdje u prašumi, u divljini, pomaže na bolji način u razvoju djeteta i ima bolje oko za kritička razdoblja kod djeteta. Ona skoro na nesvjesnoj bazi priprema okolinu u kojoj će se dijete odgajati i štiti dijete sa svojim tijelo ako je potrebno.

- “Majke se moraju vratiti zajedničkom radu s Prirodom tj. znanost mora pronaći put kako da razvoj uma i duše djeteta potiče i štiti, kao što je pronašla put za tjelesni razvoj. Majčinska ljubav je jedina prirodna snaga neophodna za razvoj djeteta. Ona mora postati interes znanstvenika, tako da se pomogne budućim majkama i da one nauče i rade s djecom ono što one više instinkтивno ne rade.”

(M. Montessori, Odgoj za novi svijet, ili EfenW, S. 73.)

U životu naučimo

- 10% onog što pročitamo
- 20% onoga što čujemo
- 30% onoga što vidimo
- 50% onog što čujemo i vidimo istovremeno
- 70% onog o čemu raspravljamo
- 80% onog što smo iskusili
- 95% onog što podučavamo druge

Literatura

- Joachim Bauer: Warum ich fuhle, was du fühlst, Wilhelm Heyne verlag, Munchen, 2006
- Greenspan I. Stanley i Wieder Serena(1998): Program emocionalnog poticanja govorno-jezičnog programa;
- Greenspan Stanley I. i Wieder Serena. (1998) Djeca s posebnim potrebama – Poticanje intelektualnog i emocionalnog razvoja, Donji Vukovjeva: Ostvarenje
- Greenfiled, Susan: The Human Brain. (1997) London: the Orion Group
- Lillard, Polk, Paula i Jessen, Lillard Lynn. (2012) Montessori von Anfang an, Freiburg: Herder
- Krstić,Tatjana : Roditeljski odnos prema djetetovoj dijagnozi, predavanje na skupu
- Krstić, Tatjana : Roditeljski odnos prema detetovoj dijagnozi – Koncept razrešenja

- Montessori, Maria: Dr. Montessori's own handbook. USA: Schocken books, 1965
- Montessori, Maria: The Discovery of the Child, New York: Ballantine Books, 1967
- Montessori, Maria; Kinder sind anders, München: dtv/Klett-Cotta, 1988
- Montessori, Maria: Montessori method, Schoken New York, 1981
- Montessori, Maria : Upijajući um, Beograd: DN Centar Beograd 2003
- Stern, Danijel, Die Lebenserfahrungen des Säuglings, Klett-Cotta, München, 2000
- Stokes- Szanton, Eleanor : Kurikulum za јаслице, Zagreb: Pučko otvoreno učilište Korak po korak, 2005
- Vygotsky L.S.: *Mind in Society: Development of Higher Psychological Processes*